

УДК:93(477.51):929

Євген ТКАЧЕНКО (Чернігів)

ЧЕРНІГІВЦІ У НАЦІОНАЛЬНО-ВИЗВОЛЬНОМУ РУСІ ПЕРІОДУ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ (На прикладі життєвого шляху Івана Ремболовича)

На прикладі життєвого шляху військовика Армії УНР Івана Ремболовича показано участь вихідців з Чернігівщини у спробах діячів українського національно-визвольного руху закласти основи національного війська, скориставшись можливістю співпраці з нацистською Німеччиною в роки Другої світової війни.

Ключові слова: Іван Ремболович, чернігівці, Чернігівщина, Другий зимовий похід, національно-визвольний рух, Друга світова війна, дивізія СС «Галичина», УПА.

Прошло уже майже 70 років, як завершилася страшна сторінка в історії України і всього людства загалом – Друга світова війна, але вона залишила багато невирішених проблем. У сучасному суспільстві побутує чимало міфів, у тому числі й штучно породжених, про участь українців у Другій світовій війні. Вони спотворюють історичне минуле українського народу.

Історична пам'ять – один із найважливіших елементів процесу державотворення для кожної нації. Вона є успадкуванням минулого досвіду, що існує у вигляді історичної свідомості народу. За своєю суттю пам'ять емоційна, особистісно забарвлена, здатна до містифікацій, що зумовлює можливість її деформацій, спроб «скорегувати» історичну пам'ять відповідно до встановленого політичного режиму. За таких умов у роботах деяких істориків гіперболізується роль окремих вождів, спотворюються історичні події. Процеси політичного і громадянського структурування й самоорганізації сучасного українського суспільства обтяжені

особливостями історичної пам'яті, що призводить до штучного протиставлення Сходу і Заходу¹.

Оскільки не існує державної практики формування історичної пам'яті, то, як правило, ліві й проросійські сили намагаються (і не без певного успіху) утвердити, насамперед у середовищі української молоді, сфальсифіковані радянською владою ще у другій половині 1940-х років стереотипи сприйняття подій Другої світової війни. Одним зі шляхів звільнення з-під впливу ідеологічного тиску ЗМІ є, насамперед, правдива інформація про діячів українського визвольного руху, поширення даних про те, що в рядах ОУН, УПА, дивізії СС «Галичина» боролися і воювали не тільки представники Західної України, а й вихідці з інших регіонів.

Серед уродженців Чернігівщини (Північне Лівобережжя України) було чимало таких діячів. Після поразки національно-визвольних змагань України 1917-1921 рр. частина їх учасників змушена була емігрувати. Був серед них і Євген Онацький (1894-1979), уродженець м. Глухова, близький соратник першого керівника ОУН Євгена Коновальця. У 1929 р. він вступив до лав ОУН і відгоді й до арешту нацистами у 1944 р. очолював осередок організації в Італії. Уродженець м. Ніжина Осип Твердовський (1901-1930) – ветеран збройної визвольної боротьби 1918-1921 рр., учасник знаменитого бою під Крутами, опинившись в еміграції, теж вступив до ОУН, був одним із керівників відділення організації в Люксембурзі. Ще один чернігівець, Максим Грива (справжнє прізвище – Загривний) (1893-1931), – делегат Першого конгресу ОУН. Він брав активну участь в антибільшовицькому повстанському русі на Чернігівщині². Уродженець с. Дашенки (тепер Варвинського району Чернігівської області) Аверкій (Оверко) Гончаренко (1890-1980) увійшов у історію як видатний військовий і громадський діяч: він командував українськими частинами у знаменитому бою під Крутами, а в роки Другої світової війни був командиром батальйону 29-го полку, старшиною штабу 30-го полку

¹ Мацькевич М. Історична пам'ять народу та сучасне українське державотворення / М. Мацькевич // Юридична Україна. – 2009. – № 1. – С. 1-4.

² Демченко Т. Український національно-визвольний рух на Чернігівщині / Т. Демченко, С. Бутко // Чернігівщина incognita. – Чернігів : КП Видавництво «Чернігівські обереги», 2004. – С. 121-122.

дивізії «Галичина» і 1-ої Української дивізії Української національної армії (далі – УНА). 8 травня 1945 р. він вивів понад 2000 вояків дивізії «Галичина» на територію, окуповану англійськими військами. Архип Йосипович Кмета – військовий та громадський діяч, інженер-старшина 4-го Сердюцького полку, Гетьманської сердюцької армії, гвардії Армії Української Держави, командир 4-го полку Січових стрільців, старшина Генерального штабу Армії УНР, член штабу Українського визвольного війська (далі – УВВ); у 1942 р. в рідному м. Ічня створив осередок ОУН. Володимир Олександрович Савченко-Більський (1867-1955) – уродженець містечка Олишівка (тепер Чернігівського району), учасник українізації Чорноморського флоту, засновник гардемаринських шкіл у м. Миколаєві, м. Севастополі, м. Кам'янці-Подільському, автор цінних спогадів про Військово-морський флот УНР, один з ініціаторів створення УВВ³. Виходець із Чернігова А. Валійський (1895-1976) був сотником Армії УНР, а на початку березня 1945 р. очолив штаб УНА⁴.

Упродовж 1943-1944 рр. Чернігівська область дала 97 (31,09% від усіх німецьових) вояків УПА, двоє були із самого Чернігова, а найбільше осіб – з містечок Нова Басань, Ічня, Холми⁵.

Надзвичайно яскравою, але, на жаль, зовсім призабутою постаттю національно-визвольного руху першої половини ХХ ст. є Іван Семенович Ремболович (1897-1950). Проте останнім часом все-таки його ім'я поволі повертається Україні. Першим більш-менш значним дослідженням стала праця Володимира Малкоша⁶. По тому його ініціативу підхопили історики Ярослав Тинченко⁷ та Роман Коваль⁸.

---

³ Коваль Р. Іван Ремболович: Історичний нарис / Р. Коваль. – Київ : Історичний клуб «Холодний Яр», 2012. – (Сер. «Отаманія ХХ століття». – Кн. 4). – С. 341-342.

⁴ Тинченко Я. Офіцерський корпус Армії Української Народної Республіки (1917-1921) / Я. Тинченко. – Київ : Темпора, 2007. – С. 68. ; Ясенчук О. Чернігівець – командир УНА, створеної у Берліні в 45-му / О. Ясенчук // Сіверщина incognita: Публіцистичне вид. – Чернігів : ТОВ РВЦ «Сіверщина», 2011. – С. 27-28.

⁵ Патриляк І. «Еведенційні» картки УПА як статистичне джерело / І. Патриляк // Український визвольний рух. – Львів, 2005. – № 6. – С. 110-117.

⁶ Малкош В. Українська «Дивізія Галичина» в світлі «легіонової» політики ХХ сторіччя / В. Малкош. – Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 2007. – 32 с.

⁷ Тинченко Я. Офіцерський корпус Армії... – С. 365-366.

⁸ Коваль Р. Іван Ремболович...

І. Ремболович народився у м. Городня – повітовому центрі на півночі Чернігівської губернії – у родині священика. Скоріше за все, його батько перебував у 1876 р. на посаді псаломщика у Звеничево-Голубицькій парафії Городянського повіту⁹. До речі, в деяких публікаціях прізвище пишуть через «а» – Рембалович. Вважаємо, що написання Ремболович правильніше, бо саме таке прізвище мають його родичі на Городнянщині.

Усе життя І. Ремболович присвятив боротьбі за незалежність України, причому воював зі зброєю в руках, оскільки був професійним військовим: учасник Першої світової війни, командир пішої півсотні української охоронної сотні м. Городні (весна 1918 р.), начальник зв'язку 1-ої Запорозької стрілецької дивізії, Запорозького корпусу (1918 р.), старшина 20-го кінного Павлоградського полку (січень 1919 р.), кінного дивізіону корпусу Січових стрільців (січень 1919 р.), штабу Дієвої армії УНР, начальник оперативного відділу 4-ої Київської дивізії Волинської групи під час Другого зимового походу (листопад 1921 р.), командир саперної сотні та куреня дивізії «Галичина» (1943 р.); військоове звання – підполковник Армії УНР, сотник дивізії «Галичина», полковник Української повстанської армії¹⁰.

Привертає увагу також активність І. Ремболовича: делегат 1-го, 2-го і 3-го Всеукраїнських військових з'їздів (Київ, 1917 р.), активіст руху українізації частин російської армії, за що був заарештований, учасник боїв на Чернігівщині проти червоних (грудень 1918 – січень 1919 рр.), учасник Першого зимового походу Армії УНР та Другого зимового походу Української повстанської армії. У цій останній операції він проявив себе як хоробрий та досвідчений командир, а особливо прославився у боях за Коростень, інші міста та села Житомирщини. Зокрема, сотник О. Шпілінський писав у своїх мемуарах: «На станцію Коростень о 5.30 хв. направили загін підполковника Ремболовича, який складався з 20 осіб. Він нищить телеграф, телефони, закидає ручними

---

⁹ Розподіл наявних священно-церковно-служителів Чернігівської єпархії на штатних посадах згідно Височайше затвердженого 17 січня 1876 року списку приходів та причтів цієї єпархії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.petergen.com/bovkalov/sp/chernigov1876.html> (востаннє відвідано 25. 04. 2013).

¹⁰ Коваль Р. Іван Ремболович... – С. 13-14.

гранатами ешелони»¹¹. У бою 12 листопада в селі Чайківці підполковник був поранений. У бою під Малими Миньками 17 листопада 1921 р. організував групу до ста осіб, з якою хоробро оборонявся, та все ж потрапив у більшовицький полон. 20 листопада, попри поранення, старшині вдалося вирватися на волю: він роздягнений, босий втік по снігу в 17-градусний мороз, а селяни надали притулок і перев'язали рани¹².

У січні 1928 р. І. Ремболович переїхав до Варшави. Працював електромонтером у приватних фірмах. Згодом виїхав до с. Грежебовільськ, де влаштувався працювати на цегельному заводі. У січні 1931 р. повернувся до польської столиці. Саме тут і народилися його спогади «Рейд 1921 року», написані на прохання полковника М. Садовського. У 1932 р. їх було опубліковано в збірнику «Базар» та часописі-альманасі «За державність».

Перебуваючи в еміграції, І. Ремболович продовжував уболівати за долю Батьківщини: відвідував український клуб «Хата козака», був учасником вечорниць, брав участь у роботі літературно-мистецького об'єднання «Веселка», поряд з іншими вояками виступав зі споминами про участь у визвольній боротьбі¹³.

Після нападу Німеччини на СРСР 22 червня 1941 р. І. Ремболовича 16 липня несподівано заарештували окупанти за звинуваченням у саботажі, хоч він і працював домоуправителем. Після звільнення 18 листопада 1942 р. він зустрівся у Варшаві з П. Дяченком (колишнім командиром полку Чорних запорожців). Обоє були прихильниками створення Українського визвольного війська у складі вермахту. До того ж, П. Дяченко незадовго до їхньої зустрічі повернувся з Чернігівщини. Звичайно, І. Ремболович просив його довідатися про долю рідних – коли той знову буде на Сіверщині¹⁴.

Коли у лютому 1943 р. І. Ремболович приїхав провідати своїх синів у с. Дебеславці, на контакт з ним вийшли українські

¹¹ Шпілінський О. Базар / О. Шпілінський // Другий зимовий похід. Листопадовий рейд. Базар: 36. статей. – Київ : Фондація ім. О. Ольжича, 1995. – С. 26.

¹² Ремболович І. Рейд 1921 року / І. Ремболович // Другий зимовий похід... – С. 106-107.

¹³ Колянчук О. Українська військова еміграція у Польщі 1920-1939 рр. / О. Колянчук – Львів : Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2000. – С. 14, 114.

¹⁴ Коваль Р. Іван Ремболович... – С. 104-105.

підпільники. Вони запропонували І. Ремболовичу готувати кадри для Української повстанської армії, проте він відмовився, мотивуючи рішення станом здоров'я (виразкою шлунка). У березні того ж року на зв'язок з ним вийшов командир УПА «Магістр». І. Ремболович знову відмовився взяти участь в організації загонів УПА, пояснюючи свою позицію тим, що є прихильником УНР, а ОУН проповідує національну диктатуру під своїм проводом¹⁵. В той же час товариш по зброї І. Ремболовича, теж підполковник Армії УНР, Л. Ступницький погодився на співпрацю з українськими повстанцями, які прагнули створити частини, подібні до регулярної армії¹⁶.

Після поразки під Сталінградом, коли німці почали програвати війну, Г. Гіммлер, який командував формаціями СС (від німецького Schutz Staffeln – охоронні частини) і поліції, погодився на створення української частини в лавах «Війська СС» («Waffen SS»). Це мала бути не охоронна, а суто фронтова частина, німці організовували їх в окупованих і союзних країнах Європи з добровольців. Ставлення до цих формувань неоднозначне. Так, А. Русак писав, що німцям «було потрібне гарматне м'ясо, і вони його одержали у вигляді майже 35 тис. солдатів та офіцерів-українців, які пройшли через «Галичину» за термін її існування»¹⁷.

Чимало ветеранів УСС, УГА, армії УНР і легіону «Дружини Українських Націоналістів» (ДУН), яким дозволив вік і стан здоров'я, добровільно записалися (часто із синами) до дивізії «Галичина». Їх підтримали Український центральний комітет, очолюваний колишнім воїном УГА Володимиром Кубійовичем, та митрополит УГКЦ Андрей Шептицький. За ними пішла значна частина свідомої молоді Галичини.

За домовленістю, німці мусили виконати низку вимог української сторони:

---

¹⁵ Коваль Р. Іван Ремболович... – С. 105.

¹⁶ Ковальчук М. Підполковник Армії УНР, генерал-хорунжий УПА Леонід Ступницький: сторінки біографії / М. Ковальчук, О. Вовк // Військово-історичний альманах. – Київ, 2009. – Ч. 1 (18). – С. 4-40.

¹⁷ Русак А. «Галичина» – перша українська дивізія Української національної армії / А. Русак // Спеціальні історичні дисципліни: питання теорії та методики: Збірка наук. праць та спогадів. – Київ : НАН України ; Інститут історії України, 2001. – Ч. 6 (7) : У двох част. – Част. 2. – С. 227.

- дозвіл на духовну опіку, бо війська СС не мали священників-капеланів;
- вишколення українських старшин, яких не вистачало;
- застосування дивізії тільки проти більшовиків;
- звільнення з тюрем українських політв'язнів (було виконано частково) та старшин легіону ДУН;
- збільшення прав української поліції;
- поширення української преси;
- забезпечення заходів для полегшення господарсько-економічного життя;
- опіка над родинами вояків.

Через нестачу вишколених українських військових кадрів високі командні пости в дивізії посіли німці. Командиром дивізії був призначений генерал Фріц Фрайтаг, начальником оперативного відділу штабу – майор вермахту Вольф-Дітріх Гайке, прихильний до українців¹⁸.

Днем заснування дивізії «Галичина» вважається 28 квітня 1943 р., коли про це було проголошено на урочистостях у Львові. Військова управа приступила до набору добровольців, під час якого у більш-менш значних містах Галичини проводилися святкові зібрання за великої участі громадськості. Т. Гунчак підкреслив, що серед пропагандистів цього руху були Лев Шанковський, Остап Тарнавський, Юрій Косач, Іван Крип'якевич¹⁹. Українське громадянство і комбатанти схвально сприйняли створення дивізії. Фракції ОУН поставилися до «Галичини» всіляко: частково негативно, частково позитивно або ж нейтрально. Найворожіше відреагувало польське підпілля, яке випустило спеціальні летючки.

До червня зголосилося 82 тисячі осіб, охочих вступити до дивізії. Серед них було 19 старшин легіону УСС, 70 – УГА, 80 – Армії УНР і 14 – легіону ДУН²⁰.

Чому ж І. Ремболович обрав дивізію СС «Галичина», коли його, як стверджує Р. Коваль, неодноразово запрошували до УПА? На нашу думку, найбільш переконливо відповісти на дане запитання можна, спираючись на міркування В. Кубійовича щодо

¹⁸ Малкош В. Українська «Дивізія Галичина»... – С. 9-10.

¹⁹ Гунчак Т. У мундирах ворога / Т. Гунчак. – Київ : Час України, 1993. – С. 31.

²⁰ Малкош В. Українська «Дивізія Галичина»... – С. 10.

нагальної потреби у формуванні дивізії як зародка регулярної української армії:

Ми живемо в час найжорстокішої війни, в якій немає милосердя, в якій цінується лише сила, в першій мірі фізична. Ми високо стоїмо морально, але фізичної сили нам бракує, і з цієї причини ми є об'єктом, а не суб'єктом у теперішніх подіях. Щоб поправити наші шанси, нашою задушевною мрією є створити власну збройну силу, і в цьому напрямі йдуть найрізномірніші спроби від вибуху війни... Українська збройна сила – це наше бажання, бо тоді стаємо співвоюючою силою і здобуваємо в боротьбі за наше становище найсильніший козир: ми проливали кров. І таким чином стаємо підметом у політиці...

Різні збройні відділи, які організуються, зокрема на східних землях – це відділи з українців, але не українські. Вони не зв'язані з українським зорганізованим світом, за ними не стоїть український політичний чинник, бо в справах жодного з цих відділів не було німецької політичної декларації. Проллята українцями кров не впливає на українсько-німецькі відносини і на нашу роль в світі. З двох способів постання армії – повстанської і регулярної – ми є вповні за другими²¹.

Такі погляди були поширені в українських колах. Про це свідчать мемуари буковинця Миколи Суховерського, який, зафіксувавши розмову з проф. В. Сімовичем, навів його аргументи на користь дивізії:

Якщо ми не будемо творити українську дивізію, якщо вона не буде бодай під нашим контролем, то однаково німці будуть організовувати українські відділи при німецькій армії і тоді ми не зможемо мати жодного впливу взагалі. [...] Німеччина напевно війну програє, і тоді ми будемо мати зародок української армії, бо якраз ця СС Дивізія «Галичина» стане підставою для творення української армії, яка буде конче потрібна, щоби підтримати порядок на Україні²².

Чимало прихильників вбачали аналогію з УСС, які спочатку були при австрійській армії, а пізніше переорганізувалися

---

²¹ Кубійович В. Початки Української дивізії «Галичина» / В. Кубійович // Українська дивізія «Галичина»: історико-публіцистичний збірник. – Київ ; Торонто : ТОВ «Негоціант – Плюс», Братство колишніх вояків 1-ої УД УНА, УВКР, редакція газети «Вісті з України», 1994. – С. 16-17.

²² Суховерський М. Мої спогади / М. Суховерський. – Київ : Смолоскип, 1997. – С. 84-85.

на Січових Стрільців й УГА. Сам мемуарист теж схилився до цієї думки.

Ремболович, очевидно, розумів: дивізія СС «Галичина» – це та регулярна військова одиниця, що може стати ядром майбутньої національної армії, без якої в тих умовах було неможливо вибороти власну державність.

У травні 1943 р. командир УПА знову вийшов на зв'язок з І. Ремболовичем. У ході переговорів І. Ремболовичу було дозволено вступ до дивізії «Галичина», але перед ним поставили умову, що метою «відрядження» буде вивчення нового озброєння. Перебуватиме в дивізії він доти, доки його не відкличуть в УПА²³.

17 липня 1943 р. І. Ремболович виїхав на збірний пункт дивізіоників у Коломиї, а звідти через Львів – до чеського міста Брно. 1 серпня він у складі групи з 16 осіб прибув до саперної школи у місцевості Піковиче. Закінчивши школу 1 грудня 1943 р., І. Ремболович отримав звання ваффен-гауптштурмфюрера (сотника) та призначення командиром 1-ї роти 14-го саперного батальйону. Під час формування батальйону якийсь час він ним і командував²⁴.

Формування дивізії «Галичина» завершувалося у таборі Нойгаммер. У середині червня 1944 р. стрільці рознесли звістку, що дивізія має ось-ось вирушити з Нойгаммера. Підрозділи дивізії мали бути введені в дію на Прикарпатті, в околицях Станіслава. Однак надійшла телеграма, яка сповіщала, що маршрут дивізії «Галичина» змінено – вона надходить у розпорядження армійської групи «Північна Україна»²⁵.

Саперна рота І. Ремболовича виступила на фронт 1 липня 1944 р. Проїхавши с. Красне, зупинилися на невеликій станції Ожидів. Начальник штабу дивізії «Галичина» В.-Д. Гайке вже знав від командувача корпусом А. Гауффе про перегрупування радянських частин і концентрацію їхніх сил на відтинку XIII корпусу. А. Гауффе сказав, що наступ червоних почнеться впродовж наступних 14 днів, вони наступатимуть на Львів через

²³ Коваль Р. Іван Ремболович... – С. 109.

²⁴ Там само.

²⁵ Гайке В.-Д. Українська дивізія «Галичина». Історія формування і бойових дій у 1943-1945 роках / В.-Д. Гайке. – Торонто ; Париж ; Мюнхен : Накладом Братства кол. вояків 1-ї Української дивізії УНА, 1970. – С. 62.

Броди, і завданням дивізії «Галичина» є втримати бродівський плацдарм та розбудувати другу лінію оборони корпусу²⁶.

Як відомо, цей бій був невдалим для німців та їхніх союзників. Разом з XIII корпусом потрапила в оточення дивізія «Галичина». Майор В.-Д. Гайке небезпідставно побоювався, що його частину пошлють у бій не як бойову одиницю, а окремими полками, якими закриватимуть діри у прорваній лінії фронту. Так і сталося. Першим кинули в пекло 30-й полк дивізії «Галичина». Ще поки він встиг розгорнутися, його атакували танки. Втрати були страшні, проте окремі сотні вийшли з-під удару і в боях звузили прогалину наступу.

«Дивізії “Галичина” дістався найважчий і найбільш неясний фронтний відтинок корпусу», – вважав майор В.-Д. Гайке²⁷. Запеклі бої точилися за розташоване на горі с. Підгірці. Замок і село декілька раз переходили з рук у руки. На цій ділянці фронту діяли 29-й і 30-й полки дивізії «Галичина». З них відзначилися курінь фузилерів і курінь саперів. Фузилерів очолював Карл Бріштот, а саперів – І. Ремболович. Хоча від німецького командування не поступало наказів, вояки продовжували боротьбу. Надвечір 21 липня прийшов німецький старшина з куреня постачання і оголосив, що штаб дивізії скликає старшин на нараду. У штабі й відбулася остання зустріч старих вояків Армії УНР та УГА: І. Ремболовича, М. Палієнка, П. Силенка, Р. Долинського, Д. Палієва та О. Поляківа. Були й начальник штабу В.-Д. Гайке та командир дивізії Ф. Фрайтаг. Усі звернули увагу, що І. Ремболович «блідий і виснажений від щойно перебутого виливу крові»²⁸.

Німецьке командування вирішило прориватися з оточення на захід від м. Золочева – між селами Княже та Ясенівці. І. Ремболович отримав завдання до першої години ночі збудувати неподалік Княжого місток, через який мали перейти обози.

Очевидці стверджували, що вийти з оточення допомогла контратака саперного батальйону, яку очолив І. Ремболович. Небагатьом

---

²⁶ Гайке В.-Д. Бій під Бродами / В.-Д. Гайке // Броди. Збірник статей і нарисів / За ред. О. Лисяка. – Шосте вид. – Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 2009. – С. 67.

²⁷ Гайке В.-Д. Українська дивізія «Галичина»... – С. 76.

²⁸ Верига В. Слідами батьків. Нариси історії 30-го полку дивізії «Галичина» 1-ї дивізії Української національної армії / В. Верига. – Львів : Братство колишніх вояків 1-ї УД УНА, 2002. – С. 109.

вдалося прорватися за Ясенівці та узгір'я – всього 412 особам. На полі бою під цим селом дістав тяжке поранення уламком гранати в ліву ногу І. Ремболович. Його врятували місцеві жителі, які надали першу медичну допомогу і під виглядом пораненого односельчанина направили у Львів до радянського шпиталю. Саме там йому і ампутували ногу вище рани.

Посилаючись на запроваджені до наукового обігу В. Сергійчуком документи НКВС (насправді уже МДБ – Є. Т.), один з біографів писав, що І. Ремболович після одужання прибув у Коломийський район Станіславської області, де вступив до УПА. Далі в публікації мовиться, що 6 листопада 1949 р. в с. Космач тодішнього Яблунівського району І. Ремболовича захопили в полон співробітники МДБ²⁹.

15 травня 1950 р. згідно зі ст. ст. 54-1а, 54-11 КК УРСР Івана Ремболовича засуджено до розстрілу. Вирок ухвалив Військовий трибунал Прикарпатського воєнного округу. «Визнаний винним у тому, що після Жовтневої революції 1918 р. служив в армії гетьмана Скоропадського, а потім у петлюрівській, боровся проти Червоної Армії», – так записано у Висновку прокурора Івано-Франківської області від 27 червня 1994 р. За цим вердиктом український герой Іван Ремболович не підлягає реабілітації навіть у незалежній Україні³⁰.

Проблема участі в національно-визвольному русі доби Другої світової війни представників Чернігівщини є малодослідженою і потребує глибшого й систематичнішого вивчення. Крім суто академічного інтересу, підкреслимо значення такої роботи для формування громадянського суспільства, руйнування міфів про Другу світову війну, зокрема стереотипу, що в боротьбі за державність у період Другої світової війни українську сторону представляли тільки вихідці із Західної України. Довкола української ідеї, що знайшла своє втілення у гаслі «Українська Самостійна Соборна Держава», об'єднувалося і чимало наддніпрянців. Завдання істориків нового покоління – зробити їхню діяльність надбанням широкої громадськості.

²⁹ Стасів Б. П. Полк. Іван Ремболович не загинув під Бродами / Б. Стасів // Вісті комбатанта. – Торонто ; Нью-Йорк, 1998. – Ч. 3. – С. 22.

³⁰ Коваль Р. Ремболович Іван Семенович / Р. Коваль // Незборима нація. – 2005. – Ч. 9. – С. 4.

**Yevhen TKACHENKO. Natives of the Chernihiv Region
in the Ukrainian Liberation Movement during World War II:
The Case of Ivan Rembolovych**

The life of the Ukrainian People's Republic army officer Ivan Rembolovych is used to demonstrate the participation of the natives of the Chernihiv region in the attempts of Ukrainian national activists to re-create a Ukrainian army with the help of the Nazi Germany.

Key words: Ivan Rembolovych, Chernihiv region, Second Winter Campaign, Ukrainian national liberation movement, World War II, SS Galizien, Ukrainian Insurgent Army.